

Donderdag 12 augustus 1915 – ochtendeditie

De B.I.T.

Gisteren heeft de voorzitter van het comité, de heer J. C. Loman, voor de opening der Belgische Interneringstentoonstelling de vele aanwezigen welkom geheten. Van de minister van oorlog was bericht gekomen, dat hij wegens ambtsbezigheden verhinderd was tegenwoordig te zijn.

Spreeker herinnerde eraan, dat door het onvermoeid streven van de voorzitter van het Algemeen Comité tot Ontwikkeling en Ontspanning, dr. F. Buitenrust Hettema, deze tentoonstelling tot stand is gekomen.

Hij betuigde dank aan het gemeentebestuur voor de ondervonden steun, aan de dames, maar vooral aan de militaire autoriteiten, zowel te Oldebroek als te Harderwijk.

Tenslotte wees hij er op, dat deze tentoonstelling een liefdadig doel heeft, nl. de aankoop van materialen voor de vervaardiging van kunstvoorwerpen.

Generaal Loke herinnerde aan de grote moeite, die het heeft gekost, om de vele ongelukkige kameraden uit België op te beuren. Naast de zorg voor hun onderhoud en gepaste huisvesting kwam in de eerste plaats deze vraag aan de orde: hoe zullen wij al die mannen het bitter lot doen vergeten? En die vraag is opgelost door het algemeen comité, dat zorgde voor lezingen, voor lectuur, voor studie en gepaste bezigheden, voor sport.

Deze tentoonstelling nu is een uitvloeisel van dit streven.

Nadat jhr. van den Brandelar na Dena het Algemeen Comité had gesproken, nam luitenant kolonel de Meij van het Belgisch leger namens zijn kameraden het woord.

Hij schetste de dankbaarheid, waarmee alle Belgische geïnterneerden de goede zorgen zowel van de overheid als van de burgerij herdenken.

Ten slotte huldigde mr. dr. I. A. van Royen, burgemeester van Zwolle en erevoorzitter van deze tentoonstelling, de commissie voor haar bemoeiing en opende de tentoonstelling.

Donderdag 12 augustus 1915 – avondeditie

De Belgische archiefstukken.

Berlijn, 12 augustus. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung gaat voort met de openbaarmaking van de documenten uit de Belgische archieven. Ter inleiding merkt zij daarbij op:

Het jaar 1910 was voor Duitsland in politiek opzicht niet zonder betekenis, omdat de toenmaals te Reval bezegelde politieke aaneensluiting tussen Rusland en Engeland in het oosten dezelfde vruchten begon af te werpen als het samengaan van Engeland en Frankrijk in Marokko. In beide gevallen komt het voornemen van de mogelijkheden der entente aan de dag, om de vrije economische werkzaamheid van Duitsland te belemmeren.

In de lente liet de Engelse regering aan de Duitse weten, dat zij bereid was tot een bespreking van de met de Bagdadspoorweg en Perzië verband houdende vraagstukken. Aan Duitse zijde bestond de wens, om zowel met Engeland als met Rusland tot een overeenkomst te

geraken, waarbij zowel rekening gehouden werd met de bijzondere belangen van beide mogendheden als met het feit dat in Perzië aan het Duitse kapitaal de economische ontsluiting van het land zou worden gewaarborgd.

Spoedig daarop vernam de keizerlijke regering echter, dat de Engelse regering trachtte een concessie van de Turkse regering te verkrijgen voor een met de Bagdadlijn concurrerende spoorweg en dat Engeland en Rusland aan de Perzische regering de eis gesteld hadden, alle concessies voor spoorlijnen, wegen, havenwerken, telegraafverbindingen en scheepvaartlijnen in de belangensferen der beide mogendheden in de toekomst van hun goedkeuring afhankelijk te stellen. Zeer ernstige vertogen te Londen en St.-Petersburg waren nodig, om beide regeringen tot de concessie te bewegen, dat zij van de beantwoording van hun eisennota's door de Perzische regering afstand deden.

Het eerste teken, dat in 1911 het onweer in het westen reeds aan het opkomen was, was de reeks artikelen van de voormalige Engelse militaire attaché te 's Gravenhage en Brussel, Repington, in de Times. Deze verklaarde naar aanleiding van het ontworpen nieuwe fort te Vlissingen de onzijdigheid van België en de veiligheid van Nederland in gevaar gebracht. Daar de Franse en de Russische pers luidruchtig instemden, ontstond er groot rumoer. De rapporten der Belgische gezanten tonen, dat de draadtrekkers bij deze veldtocht de Engelse en de Franse regering waren. Veel ernstiger als symptoom van naderende gevaren was als een gevaar voor de vrede van het ogenblik in Europa te beschouwen de einde april aangekondigde en in mei plaats hebbende intocht der Fransen in Fez.

Het Duits-Franse Marokko-verdrag van 9 februari 1909 moest de proef op de som brengen of het Frankrijk met de invoering van de in Algeciras ten opzichte van Marokko gewaarborgde gelijke rechten op

economisch gebied voor allen ernst was. Reeds zeer spoedig echter bleek, dat de Franse plaatselijke autoriteiten in Marokko er niet toe te krijgen waren de Duitsers te behandelen op voet van economische gelijkheid.

De Norddeutsche Allgemeine toont dan aan, hoe, als een gevolg van de activiteit der Franse militaire missie, in Fez onder de stammen in de omstreken der hoofdstad gisting ontstond, welke de fanatici der Franse koloniale politiek een voorwendsel aan de hand deed van het kabinet-Monis gedaan te krijgen dat dit ministerie – onder voorwendsel dat de Franse militaire missie en trouwens alle Europeanen in Fez in gevaar verkeerden – het bevel gaf met aanwending van grotere militaire machtsmiddelen de orde te gaan herstellen.

Daarmee was een toestand in het leven geroepen, die de Duitse regering te minder kalm kon dulden, omdat onder die omstandigheden moest worden gerekend op een algemeen ontvlammen van de smeulende fanatieke volkshartstochten in geheel Marokko, waardoor de buitenlanders in allerlei plaatsen in Marokko zouden worden in gevaar gebracht. Niet overal toch waren Franse troepen aanwezig.

Ter bescherming van de in het zuiden van het land wonende Duitsers en de daar bestaande grote economische (Duitse) belangen, moest de Duitse regering met eigen machtsmiddelen ingrijpen. Die opdracht werd gegeven aan de Panther.

De benoeming van Delcassé tot minister van marine, ontlokt aan Greindl de opmerking, dat Delcassé er prat op ging het agressieve bondgenootschap tegen Duitsland tot stand gebracht te hebben.

In een rapport van 4 maart 1911 vermeldt baron Guillaume, dat in Duitsland langs de Franse grens onafgebroken een directe propaganda gevoerd wordt om deserties uit het Duitse leger naar het Franse vreemdelingenlegioen te bevorderen.

In een bespreking van de rede van Grey (op 13 maart) waarin ook de Duits-Engelse betrekkingen waren aangeroerd, uit Greindl de mening, dat die rede in Duitsland met wantrouwen was ontvangen en dat zulks begrijpelijk was, wijl nog zeer kort tevoren de Engelse regering zich had afgegeven met intriges nopens het fort in Vlissingen. Het bewijs daarvoor was te vinden in een stap, gedaan door de toenmalige Britse gezant te Brussel, sir A. Hardinge, bij de Belgische minister van buitenlandse zaken, om te pogen er België in te betrekken. Niettemin zocht hij naar aanwijzingen voor een mogelijke verbetering in de Engels-Duitse betrekkingen, die, mocht zij succes hebben, de veiligheid van België aanzienlijk zou verhogen.

Zeer spoedig daarop echter moest de gezant op nieuwe dreigende verwickelingen wijzen. Het Marokkaanse vraagstuk kwam opnieuw aan de orde. Cambon wees er te Berlijn op, dat Frankrijk genoodzaakt zou kunnen zijn in te grijpen, om de in nood verkerende Moelai Hafid te helpen.

Zonder twijfel, meent Greindl, de Belgische gezant te Berlijn, is hier sprake van inlijvingsplannen, want Frankrijk heeft de Akte van Algeciras ondertekend met het vaste voornemen om haar nooit na te komen. Op een oorlog over Marokko zou Duitsland het niet laten aankomen. Duitsland had de koning van Engeland en Delcassé slechts willen bewijzen, dat het zich niet als quantité négligeable liet behandelen. De correcte taal van Pichon was steeds in strijd met zijn daden. Wilde de Franse regering een conflict vermijden, dan moest zij zeer voorzichtig zijn en gematigdheid aan de dag leggen, wilde Duitsland niet gedwongen worden zijn lijdelijke houding op te geven.

Daaraan liet Frankrijk het echter, naar bekend, ontbreken. Einde mei rukten de Franse troepen Fez binnen, midden juni Mekines. Het optreden der Fransen had de bezetting van Larrasj en Alkazar door de Franse troepen ten gevolge.

De 2^e juni vindt men de eerste uitlating van Belgische zijde over de zending van de Panther. Ook hier neemt Guillaume, de Belgische gezant te Parijs, het voor het goede recht van Duitsland op. Hij schrijft:

“Voor hen, die toegeven, dat Frankrijk zonder ernstige redenen naar Fez ging, is het duidelijk, dat het daar niet licht weer zal vandaan gaan, of dat het zich gedwongen zal zien daarheen terug te keren, en dat het op deze wijze de geest van het Verdrag van Algeciras schendt. Wanneer Duitsland met deze feiten voor ogen een schadeloosstelling vordert, betekent dit niet, dat het Frankrijk dwingen wil terug te gaan. Het is ook niet voornemens zich te Agadir vast te zetten, doch het is van mening, dat de regering der republiek het bij overeenkomst geregelde evenwicht van krachten heeft verstoord en het eist zijn aandeel op.”

Terwijl de tegenover de gebeurtenissen als blote toeschouwer staande Belgische diplomaat zo'n helder inzicht toonde te hebben, achtte de Engelse regering het gepast door middel van de openbare rede van Lloyd George een waarschuwing tot Duitsland te richten, welke als een bedreiging en uittarting van een andere mogendheid haar gelijke in de geschiedenis zoekt.

Guillaume zag van zijn post te Parijs zeer goed in, dat Frankrijk veel minder uitzicht had op een vergelijk met Duitsland, wanneer Engeland aan de besprekingen deelnam. Ook is hij ervan onderricht, dat het Engeland was, dat reeds vooraf olie op het vuur had willen gieten door het zenden van oorlogsschepen naar Agadir.

Belangwekkend is de bevestiging, die wij door graaf Lalaing van de toenmalige, van Engelse zijde zo dikwijls tegengesproken oorlogstoebereidselen van Engeland krijgen.

“Ik vernam”, schreef de Belgische gezant te Londen, “uit geheel vertrouwde bron, dat officieren van het actieve leger toenmaals plotseling van verlof werden teruggeroepen, dat aankopen van paarden voor de cavalerie geschieden en dat de Noordzeevloot op voet van oorlog werd gebracht.”

De gezant wijst ook op de aanmatiging van Engeland om er over te beslissen, wie zich aan de Atlantische kust van Marokko zou mogen vestigen en wie niet. Lalaing schrijft: “De pers herinnert er aan, dat Groot-Brittannië in het Marokkaanse vraagstuk van haar belangen ten gunste van Frankrijk afstand heeft gedaan, omdat de republiek van haar kant Engeland de vrije hand in Egypte heeft gelaten, maar dat Engeland er nooit aan gedacht heeft, aan Duitsland toe te staan vaste voet in Marokko te krijgen.

Een rapport van Greindl van 6 december berust op een rede van von Bethmann Hollweg, welke bezielde was van de gedachte, dat nu na de afwikkeling van het Marokko-vraagstuk het ogenblik was gekomen om een nieuw tijdperk van goede betrekkingen tussen Engeland en Duitsland in te leiden. Dubbelzinnig was het antwoord van Grey, die beweerde zich over de overeenkomst tussen Duitsland en Frankrijk verheugd te hebben en op de mogelijkheid wees van een uitbreiding van de Duitse koloniën in Afrika, wat Greindl aanleiding geeft tot de bittere opmerking: “Zijn het misschien onze bezittingen, welke hij volgens de beginselen van het nieuwe volkenrecht wil versjacheren, op de wijze zoals men die te Londen ook elders handhaaft: in Marokko, Tripoli en Perzië?”

Naar aanleiding van de bewering van Grey, dat tussen Frankrijk en Engeland geen geheime verdragen bestonden, schrijft Greindl: "De entente cordiale werd niet op de positieve grondslag van een verdediging van gemeenschappelijke belangen gegrond, maar op de negatieve grondslag van haat tegen het Duitse rijk. De entente cordiale deed in Frankrijk de gedachte aan de revanche herleven. Aan haar is ook de toestand van onrust en onbehaaglijkheid te danken, waarin Europa zich sedert zeven jaar bevindt."

Greindl licht dit uit de jongste gebeurtenissen van die tijd toe en zegt tenslotte: "Grey slaagde er evenmin in te bewijzen, dat de rede van Lloyd George in het Mansion House geen uittarting, geen dreigement was.

De vredesgeruchten.

Londen, 12 augustus. De Times verneemt uit Milaan, dat volgens welingelichte kringen van het Vaticaan Duitsland de eerste stappen gedaan heeft om de bemiddeling van de paus te verkrijgen voor een beraadslaging over vrede op de grondslag van teruggave van België. Duitsland zowel als Oostenrijk hebben bij deze stappen grote ongenegenheid aan de dag gelegd om een tweede winterveldtocht in te gaan.

Uit België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De Gentse dagbladen bevatten de volgende bekendmaking van het hoofd van het burgerlijk bestuur in het etappegebied.

Het in onomstotelijk vastgesteld dat de landbouwer Foulon te Oostrozebeke de politieagent van Ryckegem verwittigd heeft van de aankomst van een vreemde duif. Deze heeft aan dit bericht geen

gevolg gegeven, maar aan Foulon geantwoord dat hij hem moest waarschuwen voor het geval de duif terugkwam. Deze nieuwe waarschuwing is niet gebeurd en de burgemeester is onkundig gebleven van de aankomst van de duif. Hoewel de burgemeester er niet aan kan doen, is het onbetwistbaar dat de schuld bij een van zijn ondergeschikten ligt, voor welke hij verantwoordelijk is, als hoofd der gemeente.

Ingevolge deze omstandigheden is de gemeente Oostrozebeke, op bevel van het Armee-Oberkommando, veroordeeld tot een boete van 500 mark.

De gemeente Ninove op welk grondgebied: a) stenen zijn geworpen op de spoorweg, waardoor gevaar voor het verkeer ontstond; b) inbraak is gepleegd in een slotenmakerswerkplaats, waarbij talrijke gereedschappen zijn ontvreemd; wordt, op bevel van de Armee-Oberkommando veroordeeld tot een boete van 2000 mark.

De gemeente Denderleeuw op welk grondgebied: a) dwarsliggers, welke tot omheining dienden, zijn gestolen; b) twee seinwachtershuisjes zijn beschadigd door het breken van vensterruiten; c) de ijzeren leuning van een spoorwegbrug is vernield, waardoor Duitse beambten en werklieden tijdens hun nachtronde in gevaar werden gebracht; is veroordeeld, op bevel van het Armee-Obercommando, tot een boete van 1000 mark.